

Załącznik do Uchwały Nr 14/232/16/V
Zarządu Województwa Warmińsko-
Mazurskiego z dnia 08.03.2016 r.

**Wytyczne Instytucji Zarządzającej
w zakresie zarządzania ryzykiem oraz
wprowadzenia skutecznych i proporcjonalnych
środków zwalczania nadużyć finansowych
w ramach Regionalnego Programu
Operacyjnego Województwa Warmińsko-
Mazurskiego na lata 2014-2020**

z dnia 8 marca 2016 r.

SPIS TREŚCI

Podstawy prawne przeciwdziałania nadużyciom finansowym	3
Wykaz skrótów	5
Słownik pojęć	6
Rozdział 1 Zakres i cel wytycznych	8
Rozdział 2 Zarządzanie ryzykiem	9
2.1 Instytucje odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem	9
Rozdział 3 Środki mające na celu zwalczanie nadużyć finansowych	10
3.1 Zapobieganie	10
3.1.1 Kultura etyczna	12
3.1.2 System zarządzania i kontroli	12
3.1.3 Identyfikacja stanowisk wrażliwych	13
3.1.4 Przeciwdziałanie przypadkom konfliktu interesów	13
3.1.5 System kontroli wewnętrznej	15
3.1.6 Kontrola systemowa	15
3.1.7 Powszechne informowanie o kontrolach projektów	16
3.1.8 Szkolenia i podnoszenie świadomości w zakresie zwalczania nadużyć finansowych ..	16
3.2 Wykrywanie i zgłaszanie zidentyfikowanych nadużyć finansowych	17
3.3 Raportowanie i korygowanie	19
Rozdział 4 Ocena ryzyka nadużyć finansowych	20
4.1 Zespół ds. oceny ryzyka	20
4.2 Metodyka przeprowadzenia oceny	22
Załączniki	23
Załącznik nr 1 Rejestr zidentyfikowanych ryzyk nadużyć finansowych	23
Załącznik nr 2 Kodeks etycznego postępowania Pracowników wdrażających Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020	24
Załącznik nr 3 Instrukcja Korzystania z narzędzia oceny ryzyka	27

Podstawy prawne przeciwdziałania nadużyciom finansowym

Akty prawa UE

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz.U.UE.L.2013.347.320 z dnia 20.12.2013 ze zm.), zwane dalej **rozporządzeniem ogólnym**;
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 z dnia 25.10.2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 (Dz. Urz. UE L 298 z 26.10.2012 r., str. 1 ze zm.), zwane dalej **rozporządzeniem finansowym**;
3. Konwencja o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich, sporządzona w Brukseli dnia 26 lipca 1995 r., Protokół do Konwencji o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich z dnia 26 lipca 1995 r., sporządzony w Dublinie dnia 27 września 1996 r., Protokół w sprawie interpretacji w trybie orzeczenia wstępnego przez Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich Konwencji o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich z dnia 26 lipca 1995 r., sporządzony w Brukseli dnia 29 listopada 1996 r., oraz Drugi Protokół do Konwencji o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich z dnia 26 lipca 1995 r., sporządzony w Brukseli dnia 19 czerwca 1997 r. (Dz.U.2009.208.1603 z dnia 09.12.2009), zwane dalej **konwencją**;
4. Decyzja Komisji z dnia 28 kwietnia 1999 r. ustanawiająca Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) (Dz.U.UE.L.1999.136.20 z dnia 31.05.1999 ze zm.), zwane dalej **decyzją**;
5. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz.U.UE.L.2013.248.1 z dnia 18.09.2013), zwane dalej **rozporządzeniem OLAF**.

6. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE (Dz.U. UE.L.2014.94.65 z dnia 28.03.2014 r.), zwane dalej **dyrektywą**.

Akty prawa krajowego

1. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2014 r., poz. 1146 ze zm.), zwana dalej **ustawą wdrożeniową**;
2. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 885 ze zm.), zwana dalej **ustawą o finansach publicznych**;
3. Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1411 ze zm.);
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. z 1997 nr 88 poz. 553, ze zm.) zwana dalej **kk**.
5. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. kodeks postępowania karnego (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555, ze zm.) zwana dalej **kpk**;
6. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. prawo zamówień publicznych (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 2164) zwana dalej **prawo zamówień publicznych**,
7. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 czerwca 2010 r. w sprawie rejestru podmiotów wykluczonych z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich (Dz.U. 2010 nr 125 poz. 846, ze zm.) zwane dalej **rozporządzeniem w sprawie wykluczenia**.

Wytyczne

1. Wytyczne Komisji Europejskiej dla państw członkowskich i instytucji wdrażających programy Ocena ryzyka nadużyć finansowych oraz skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych z 16 czerwca 2014 r. (EGESIF_14-0021-00-16/06/2014), zwane dalej **Wytycznymi KE**;
2. Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014- 2020 z 28.05.2015 r. (MliR/H 2014-2020/17(01)/05/2015), zwane dalej **Wytycznymi MliR w zakresie kontroli**.
3. Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie sposobu korygowania i odzyskiwania nieprawidłowych wydatków oraz raportowania nieprawidłowości w ramach programów operacyjnych polityki spójności na lata 2014-2020 (MliR/H/22(1)07/15 z 20.07.2015 r., zwane dalej **Wytycznymi MliR w zakresie odzyskiwania nieprawidłowych wydatków**.

Wykaz skrótów

A	Departament Audytu Wewnętrznego i Certyfikacji w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego
IMS	Irregularity Management System, system informatyczny uruchomiony i administrowany przez Komisję Europejską za pomocą którego informacje o nieprawidłowościach przekazywane są przez państwa członkowskie do KE
IP	Instytucja Pośrednicząca Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
IZ	Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 tj. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego
KE	Komisja Europejska
MliR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
OLAF	Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych
RPO	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
UE	Unia Europejska
LSI MAKS2	Lokalny System Informatyczny właściwy dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
CST	Centralny System Teleinformatyczny, o którym mowa w rozdziale 16 ustawy wdrożeniowej, składający się z następujących elementów: SL 2014- aplikacja główna, SZT – system zarządzania tożsamością, SRHD - aplikacja raportująca centralny system teleinformatyczny, LSI 2014-PT - aplikacja wspierająca obsługę pomocy technicznej

Słownik pojęć

Użyte w wytycznych pojęcia oznaczają:

1. **Nieprawidłowość** w rozumieniu art. 2 pkt 36 rozporządzenia ogólnego oznacza *każde naruszenie prawa unijnego lub prawa krajowego dotyczącego stosowania prawa unijnego, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego zaangażowanego we wdrażanie EFSI, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie budżetu Unii nieuzasadnionym wydatkiem;*
2. **Nieprawidłowość systemowa** w rozumieniu art. 2 pkt 38 rozporządzenia ogólnego oznacza *każdą nieprawidłowość, która może mieć charakter powtarzalny o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia w podobnych rodzajach operacji, będącą konsekwencją istnienia poważnych defektów w skutecznym funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli, w tym polegającą na niewprowadzeniu odpowiednich procedur zgodnie z niniejszym rozporządzeniem oraz przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy.*
3. **Nadużycie finansowe** – w rozumieniu art. 1 lit. a Konwencji sporządzonej na mocy art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich polegają na:
  - a) *w odniesieniu do wydatków, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:*
    - i) *wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez, Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu,*
    - ii) *nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,*
    - iii) *niewłaściwego wykorzystania takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane;*
  - b) *w odniesieniu do przychodów, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:*
    - i) *wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu bezprawne zmniejszenie środków budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez, lub w imieniu Wspólnot Europejskich,*
    - ii) *nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,*

iii) *niewłaściwego wykorzystania korzyści uzyskanej zgodnie z prawem, w tym samym celu.*

4. **Konflikt interesów** – zgodnie z art. 57 ust. 2 rozporządzenia finansowego *konflikt interesów istnieje wówczas, gdy bezstronne i obiektywne pełnienie funkcji podmiotu upoważnionego do działań finansowych lub innej osoby, o których mowa w ust. 1, jest zagrożone z uwagi na względy rodzinne, emocjonalne, sympatie polityczne lub przynależność państwową, interes gospodarczy lub jakiegokolwiek inne interesy wspólne z odbiorcą.*

Natomiast zgodnie z art. 24 dyrektywy konflikt interesów *obejmuje co najmniej każdą sytuację, w której członkowie personelu instytucji zamawiającej lub dostawcy usług w zakresie obsługi zamówień działającego w imieniu instytucji zamawiającej biorący udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia lub mogący wpłynąć na wynik tego postępowania mają, bezpośrednio lub pośrednio, interes finansowy, ekonomiczny lub inny interes osobisty, który postrzegać można jako zagrażający ich bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia.*

5. **Korupcja** – zgodnie z art. 1 ust. 3a ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, oznacza czyn:

- a) *polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;*
- b) *polegający na żądaniu lub przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną bezpośrednio, lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;*
- c) *popętniany w toku działalności gospodarczej, obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu, bezpośrednio lub pośrednio, osobie kierującej jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującej w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub na rzecz jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie;*
- d) *popętniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na żądaniu lub przyjmowaniu bezpośrednio lub pośrednio przez osobę kierującą jednostką niezaliczaną*

do sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie.

Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjmuje się, że korupcja stanowi szczególny rodzaj nadużycia finansowego.

6. Beneficjent – podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 1 ustawy wdrożeniowej.
7. Wnioskodawca - podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 28 ustawy wdrożeniowej.

Rozdział 1 Zakres i cel wytycznych

Zgodnie z art. 125 ust. 4 lit. c rozporządzenia ogólnego, IZ zobowiązana jest do wprowadzenia skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając stwierdzone rodzaje ryzyka. Ponadto w myśl art. 72 lit. h rozporządzenia ogólnego, zadaniem systemów zarządzania i kontroli jest zapobieganie nieprawidłowościom, w tym nadużyciom finansowym, oraz ich wykrywanie i korygowanie, oraz odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych wraz z odsetkami z tytułu zwrotu tych kwot po terminie.

Mając na uwadze powyższe, IZ na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy wdrożeniowej oraz Wytycznych KE opracowała niniejszy dokument, którego celem jest zapewnienie odpowiedniego poziomu zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych oraz wprowadzenie jednolitych reguł stosowanych przez IZ i IP w tym zakresie.

Przedmiotowe wytyczne są skierowane do instytucji uczestniczących w realizacji RPO, które odpowiedzialne są za odpowiednie zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w zakresie opisanym w niniejszych wytycznych.

Dokumenty związane z polityką zwalczania nadużyć finansowych podawane są do publicznej wiadomości w celu przedstawienia stanowiska IZ w zakresie zwalczania nadużyć finansowych i propagowania kultury zniechęcającej do nieuczciwych zachowań.

IZ/IP kieruje się zasadą zero tolerancji dla nadużyć finansowych. Dobrze ukierunkowana ocena ryzyka nadużyć finansowych w połączeniu z przekazaną w zrozumiały sposób deklaracją o zaangażowaniu instytucji w zwalczanie nadużyć finansowych stanowić będzie wyraźny sygnał dla potencjalnych oszustów.

Rozdział 2 Zarządzanie ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w instytucjach wdrażających RPO odnosi się do czterech kluczowych procesów:

- wyboru wnioskodawców,
- realizacji procesów,
- poświadczania wydatków i przekazywania środków,
- zamówień publicznych, którymi IZ bezpośrednio zarządza (pomoc techniczna).

Instytucje wdrażające RPO w procesie zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych stosują następujące zasady:

- dokonują odpowiedniej oceny ryzyka nadużyć finansowych stosując przy tym narzędzie do przeprowadzania samooceny ryzyka nadużyć finansowych opisane w Wytycznych KE,
- wprowadzają rzetelne mechanizmy kontrolne mające na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka nadużyć finansowych,
- wprowadzają w razie konieczności dodatkowe procedury wykrywania nadużyć finansowych i podejmowania stosownych działań w przypadku ich podejrzenia.

2.1 Instytucje odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem

Ogólną odpowiedzialność za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w ramach RPO powierzono A, do którego zadań należy:

- 1) regularny przegląd oceny ryzyka nadużyć finansowych przy pomocy Zespołu ds. oceny ryzyka,
- 2) opracowanie skutecznej strategii zwalczania nadużyć finansowych i planów działania w tego typu sytuacjach,
- 3) zapewnienie, aby pracownicy byli świadomi występowania nadużyć finansowych poprzez bieżące przekazywanie informacji na temat przyjętej strategii zwalczania nadużyć finansowych,
- 4) określenie zasad zapobiegania i wykrywania nadużyć finansowych.

Za codzienne zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych i realizację planów działania odpowiadają właściciele procesów IZ, IC oraz IP zgodnie z wcześniej przeprowadzoną oceną ryzyka przez Zespół ds. oceny ryzyka, a w szczególności odpowiadają za:

- 1) uczestniczenie w pracach Zespołu ds. oceny ryzyka,
- 2) zapewnienie odpowiedniego systemu kontroli, w tym kontroli wewnętrznej w obszarze realizowanych zadań,
- 3) zapobieganie nadużyciom finansowym i ich wykrywanie w obszarze realizowanych zadań,

- 4) niezwłoczne przekazywanie spraw dotyczących nadużyć finansowych właściwym komórkom odpowiedzialnym za przyjmowanie zgłoszeń podejrzenia nadużyć finansowych oraz informowanie o tym A,
- 5) określenie ram korygowania i usuwania skutków nadużyć finansowych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz informowanie o tym A,
- 6) zgłaszanie zmian w celu aktualizacji *Rejestru zidentyfikowanych ryzyk nadużyć finansowych*.

Rozdział 3 Środki mające na celu zwalczanie nadużyć finansowych

System zarządzania i kontroli RPO powinien zapobiegać, wykrywać i korygować przypadki nadużyć finansowych oraz odzyskiwać kwoty nienależnie wypłacone w związku z popełnieniem nadużyć finansowych, zgodnie z art. 72 rozporządzenia ogólnego.

Dążąc do skutecznego rozwiązania problemu nadużyć finansowych w realizacji RPO, IZ wprowadziła uporządkowany system w zakresie skutecznego przeciwdziałania problemowi nadużyć finansowych. System ten składa się z czterech podstawowych procesów wzajemnie zależnych od siebie:

- 1) zapobiegania (IZ określa sposoby zapobiegania nadużyciom finansowym i przeciwdziałania potencjalnym zjawiskom korupcyjnym),
- 2) wykrywania (IZ określa sposoby wykrywania zdarzeń związanych z nadużyciami finansowymi),
- 3) raportowania i korygowania (IZ określa zasady przekazywania informacji na temat nadużyć finansowych właściwym organom,
- 4) zgłaszania (IZ określa sposoby zgłaszania wszelkich nadużyć finansowych z uwzględnieniem zapisów wytycznych krajowych).

3.1 Zapobieganie

Jednym z podstawowych elementów systemu skutecznego przeciwdziałania problemowi nadużyć finansowych jest zapobieganie.

Instytucje wdrażające RPO stosują ustanowiony system zapobiegania wystąpieniu nadużyć finansowych wykazując w ten sposób swoje zaangażowanie w zwalczanie tych nadużyć.

Ustanowiony system zapobiegania wystąpieniu nadużyć finansowych oparty jest na środkach prewencyjnych, do których należą:

- 1) kultura etyczna oparta na kodeksie postępowania, do którego przestrzegania zobowiązani są wszyscy pracownicy instytucji wdrażających RPO (kodeks postępowania stanowi załącznik nr 2 do niniejszych wytycznych i dotyczy on m.in. takich kwestii jak konflikty

- interesów; polityka w zakresie przyjmowania prezentów; informacji poufnych; wymogów w zakresie zgłaszania podejrzenia nadużyć finansowych),
- 2) ustanowienie systemu zarządzania i kontroli, opartego na przejrzystym podziale obowiązków pomiędzy IZ i IP, jak również wewnątrz instytucji zaangażowanych w realizację RPO,
  - 3) wprowadzenie i przestrzeganie polityki w zakresie przeciwdziałania konfliktowi interesów, który może zagrozić bezstronnemu i obiektywnemu wykonywaniu przez pracowników wdrażających RPO przypisanych obowiązków,
  - 4) wprowadzenie odpowiednich procedur zapewniających identyfikację stanowisk wrażliwych, które umożliwią zweryfikowanie zadań szczególnie wrażliwych wykonywanych przez pracowników wdrażających RPO,
  - 5) wdrożenie rzetelnych mechanizmów kontrolnych ograniczających wystąpienie ryzyka nadużyć finansowych, w oparciu o uprzednio dokonaną ocenę ryzyka przez Zespół ds. oceny ryzyka,
  - 6) powszechne informowanie o prowadzonych i zakończonych kontrolach projektów – decyzja o zakresie, sposobie i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach odpowiedzialnych za te publikacje, podejmowana będzie przez Zespół ds. oceny ryzyka,
  - 7) weryfikacja prawidłowości funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli w zakresie nadużyć finansowych funkcjonujących w IP w ramach kontroli systemowych przeprowadzanej przez IZ,
  - 8) prowadzenie kompleksowych szkoleń i działań podnoszących poziom świadomości na temat nadużyć finansowych –zakres tematyczny szkoleń podnoszących poziom świadomości w zakresie nadużyć finansowych przygotowany przez A zatwierdzany jest podczas rocznego spotkania przez Zespół ds. oceny ryzyka.

Zgodnie z wytycznymi KE szkolenia i podnoszenie świadomości mogą stanowić element ogólnej strategii organizacji w dziedzinie zarządzania ryzykiem. Szkolenia, w tym praktyczne i teoretyczne, powinny obejmować wszystkich pracowników instytucji wdrażających RPO. Szkoleniami mogą również zostać objęte osoby uczestniczące w ocenie merytorycznej wniosków o dofinansowanie (eksperti zewnętrzeni).

Szkolenia mają na celu nie tylko podnoszenie świadomości w kwestii realizowanej przez IZ polityki zapobiegania nadużyciom finansowym, ale również mają pomóc w rozpoznawaniu oznak wystąpienia nadużyć finansowych i reagowania na tego typu działania. Szkolenia mogą obejmować wszystkie aspekty polityki zwalczania nadużyć finansowych, poszczególne zadania i obowiązki oraz mechanizmy zgłaszania nadużyć.

3.1.1 Kultura etyczna

Zwalczanie nadużyć finansowych ma kluczowe znaczenie zarówno w powstrzymywaniu potencjalnych oszustów jak i zwiększeniu zaangażowania pracowników w zwalczanie nadużyć finansowych wewnątrz wszystkich instytucji wdrażających RPO.

IZ zwraca szczególną uwagę na problem zapobiegania i zwalczania zjawisk korupcyjnych w instytucjach wdrażających RPO. Ze względu na charakter zadań wykonywanych przez pracowników zatrudnionych w tych instytucjach są oni narażeni na zjawiska korupcyjne (korupcja urzędnicza, przekupstwo, płatna protekcja, handel wpływami, itp.). Pracownicy instytucji wdrażających RPO zobowiązani są do przestrzegania najwyższych standardów zachowań w celu uniknięcia wszelkich podejrzeń odnośnie prawidłowości realizowanych przez siebie zadań. W szczególności pracownicy nie mogą przyjmować jakichkolwiek korzyści w związku z wykonywanymi przez siebie zadaniami. W tym celu przyjęto przejrzysty kodeks etyczny stanowiący załącznik nr 2 do niniejszych wytycznych, do którego przestrzegania zobowiązani są wszyscy pracownicy realizujący zadania RPO. W Kodeksie zdefiniowano następujące kwestie:

- konflikt interesów,
- politykę w obszarze prezentów,
- informacje poufne,
- obowiązki zgłaszania podejrzenia popełnienia nadużycia finansowego.

Szczegółowe zasady postępowania dotyczące zjawisk korupcyjnych obowiązujące w IZ zostały określone w *Zarządzeniu nr 111/2015 Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 03.11.2015 r. w sprawie określenia zasad i trybu postępowania w przypadku zaistnienia zdarzeń o charakterze korupcyjnym w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie*.

3.1.2 System zarządzania i kontroli

IZ ustanawia przejrzysty system zarządzania i kontroli RPO, na który składa się zarówno system instytucjonalny, jak i system procedur oraz dokumentów programowych określający sposób działania instytucji zaangażowanych w realizację RPO. System zarządzania i kontroli RPO, opiera się na procedurach zapewniających właściwą ścieżkę audytu, pozwalającą odtworzyć proces decyzyjny. Ponadto, zapewnia wdrożenie sprawnie i skutecznie działającego skomputeryzowanego systemu przekazywania wiarygodnych i aktualnych informacji (LSI MAKŚ2, CST).

System zarządzania i kontroli zapewnia jasny podział kompetencji i odpowiedzialności pomiędzy IZ a IP, jak również w strukturach organizacyjnych IZ/IP oraz dokładne określenie zakresu zadań i obowiązków pracowników. Szczególną uwagę zwraca

się na zapewnienie prawidłowej rozdzielności funkcji odnośnie procesów związanych z oceną projektów, kontrolą projektów, certyfikacją wydatków. Ponadto w przypadku, gdy IZ/IP jest beneficjentem projektu, konieczne jest zapewnienie rozdzielności zadań i odpowiedzialności w zakresie pełnionych funkcji IZ/IP i funkcji beneficjenta. Zapewnienie prawidłowej rozdzielności funkcji jest przedmiotem kontroli systemowej w IP przeprowadzanej przez IZ oraz audytu wewnętrznego w IZ przeprowadzanego przez A.

3.1.3 Identyfikacja stanowisk wrażliwych

W celu zapobieżenia wystąpieniu nadużyć finansowych IZ/IP dokonują analizy, w wyniku której identyfikują zadania, przy wykonywaniu których pracownicy mogą być szczególnie podatni na czynniki o negatywnym wpływie na funkcjonowanie systemu. Należy do nich zaliczyć ryzyko wystąpienia zachowań korupcyjnych oraz konfliktu interesów, które w konsekwencji mogą prowadzić do pojawienia się nadużyć finansowych. Zadania te w szczególności dotyczą pracowników mających bezpośredni związek z obsługą beneficjentów oraz takich, wśród których niewłaściwe wykonywanie obowiązków może mieć niekorzystny wpływ na integralność i funkcjonowanie IZ/IP. W wyniku dokonanej analizy wyszczególniono stanowiska pracy, które zaliczone zostały do grupy stanowisk wrażliwych. Przyjęto, iż stanowiska wrażliwe, to takie, na których pracownicy mają bezpośredni związek z:

- 1) wyborem projektów do dofinansowania,
- 2) procesem zawierania, wprowadzania zmian oraz rozwiązywania umów o dofinansowanie,
- 3) weryfikacją poniesionych wydatków,
- 4) przeprowadzaniem kontroli,
- 5) odzyskiwaniem środków od beneficjenta,
- 6) poświadczaniem wydatków do KE,
- 7) procesem zamówień publicznych w ramach pomocy technicznej,
- 8) administrowanie systemem teleinformatycznym.

Identyfikacji stanowisk wrażliwych dokonuje się w ramach analizy szczególnej kategorii ryzyka, jaką jest ryzyko osobowe. Analiza ta przeprowadzona jest przez kadrę zarządzającą, która zobowiązana jest monitorować wszelkie podległe jej procesy oraz zmieniające się warunki otoczenia w celu identyfikacji tych stanowisk.

3.1.4 Przeciwdziałanie przypadkom konfliktu interesów

Na gruncie przepisów unijnych konflikt interesów został zdefiniowany w art. 57 ust. 2 rozporządzenia finansowego, zgodnie z którym konflikt interesów istnieje wówczas, gdy bezstronne i obiektywne pełnienie funkcji podmiotu upoważnionego do działań finansowych lub innej osoby jest zagrożone z uwagi na względy rodzinne, emocjonalne, sympatie polityczne

lub przynależność państwową, interes gospodarczy lub jakiegokolwiek inne interesy wspólne z odbiorcą.

Z uwagi, na to iż obszarem szczególnie narażonym na wystąpienie konfliktu interesów są zamówienia publiczne, państwa członkowskie zgodnie z art. 24 dyrektywy, zobowiązane są zapewnić podjęcie przez instytucje zamawiające odpowiednich środków, by skutecznie zapobiegać konfliktom interesów, a także rozpoznawać i likwidować je, gdy powstają w związku z prowadzeniem postępowań o udzielenie zamówień, by nie dopuścić do ewentualnego zakłócenia konkurencji i zapewnić równe traktowanie wszystkich wykonawców.

Pojęcie konfliktu interesów obejmuje co najmniej każdą sytuację, w której członkowie personelu instytucji zamawiającej lub dostawcy usług w zakresie obsługi zamówień działającego w imieniu instytucji zamawiającej biorący udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia lub mogący wpłynąć na wynik tego postępowania mają, bezpośrednio lub pośrednio, interes finansowy, ekonomiczny lub inny interes osobisty, który postrzegać można jako zagrażający ich bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia.

Do głównych procesów narażonych na wystąpienie konfliktu interesów w ramach RPO, zidentyfikowanych w IZ/IP należy zaliczyć:

- a) przeprowadzanie zamówień publicznych,
- b) wybór projektów do dofinansowania, w tym rozpatrywanie środków odwoławczych,
- c) prowadzenie kontroli,
- d) wydawanie decyzji administracyjnych,
- e) poświadczanie wydatków i dokonywanie płatności.

Instytucje wdrażające RPO podejmują działania w zakresie przeciwdziałania przypadkom konfliktów interesów, które mogłyby w jakikolwiek sposób wiązać się z ryzykiem naruszenia interesów finansowych Unii Europejskiej. Działania te polegają, m.in. na:

- 1) stosowaniu zasady „dwóch par oczu” w ramach prowadzonych działań, co oznacza, że zadania są przeprowadzane przez co najmniej dwie osoby,
- 2) zobowiązaniu pracowników do bezzwłocznego poinformowania bezpośredniego przełożonego o możliwości wystąpienia konfliktu interesów,
- 3) składaniu przez pracowników instytucji oświadczeń o braku konfliktu interesów przy wykonywaniu swoich obowiązków, jeżeli proces tego wymaga,
- 4) składaniu oświadczeń, o których mowa w art. 17 ustawy o zamówieniach publicznych oraz wyłączenia z prowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego zgodnie z ww. ustawą w przypadku zaistnienia tych okoliczności,
- 5) uczestniczeniu w szkoleniach oraz zapoznawaniu się z dokumentami lub materiałami w celu podnoszenia świadomości pracowników w zakresie zapobiegania konfliktowi interesów oraz korupcji,

- 6) stosowaniu postanowień kodeksu postępowania pracowników, który reguluje konflikt interesów.

Ponadto występowaniu konfliktu interesów w ramach wdrażanego Programu zapobiega ustanowiony w Instytucjach system zarządzania i kontroli oparty na jasnym podziale kompetencji w strukturach organizacyjnych IZ/IP. Podział zadań wewnątrz IZ/IP zgodny jest z zasadą rozdziału funkcji kluczowych i znajduje odzwierciedlenie w opisach stanowisk pracowników tych Instytucji.

W przypadku zaistnienia konfliktu interesów pracownik IZ/IP zobowiązany jest zrezygnować z realizowanych działań oraz zawiadomić, w formie pisemnej bezpośredniego przełożonego. Jeżeli jest to konieczne i możliwe, IZ/IP są zobowiązane do powtórzenia wszelkich istotnych etapów określonych czynności w których dany pracownik brał udział.

3.1.5 System kontroli wewnętrznej

Zgodnie z Wytycznymi KE, najbardziej efektywnym mechanizmem zapobiegania wystąpieniu nadużyć finansowych jest dobrze zaprojektowany i wdrożony system kontroli wewnętrznej. System kontroli wewnętrznej obejmuje:

- bieżącą kontrolę wewnątrz instytucji (np. weryfikacja realizacji zadań przez przełożonych, weryfikacja dokumentacji w oparciu o zasadę „dwóch par oczu”, kontrola i audyt wewnętrzny),
- kontrole projektów,
- kontrole krzyżowe, prowadzone zgodnie z Wytycznymi MliR w zakresie kontroli,
- bieżącą analizę danych dostępnych w systemach informatycznych.

Podstawą prawidłowego skonstruowania systemu kontroli wewnętrznej jest analiza ryzyka, która determinuje konieczność podjęcia określonych działań kontrolnych, a także decyduje o ich zakresie, intensywności oraz częstotliwości.

Za przeprowadzenie oceny ryzyka nadużyć finansowych odpowiedzialny jest Zespół ds. oceny ryzyka, o którym mowa w rozdziale 4.

3.1.6 Kontrola systemowa

IZ na podstawie art. 10 ustawy wdrożeniowej powierzyła IP część realizacji zadań określonych w zawartych porozumieniach/umowie. Mając na uwadze, iż IZ ponosi całkowitą odpowiedzialność za realizację powierzonych zadań, przeprowadza kontrole systemowe, które są narzędziem weryfikacji prawidłowości wykonania powierzonych zadań. IZ poprzez kontrole systemowe upewnia się, czy IP wprowadziły skuteczne środki zwalczania nadużyć finansowych w zakresie swoich kompetencji i zgodnie z niniejszymi wytycznymi. Jeśli kontrola systemowa wykaże, iż przyjęte przez IP środki zwalczania nadużyć finansowych są nieadekwatne, IZ zaleca podjęcie stosownych środków naprawczych.

Wyniki kontroli systemowych są brane pod uwagę przez Zespół ds. oceny ryzyka, podczas dokonywania oceny ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych.

3.1.7 Powszechne informowanie o kontrolach projektów

Powszechne informowanie o kontrolach projektów prowadzonych przez instytucje zaangażowane we wdrażanie RPO może zapobiegać wystąpieniu nadużyć finansowych. Kontrole projektów stanowią mechanizm kontrolny zmniejszający ryzyko wystąpienia nadużyć finansowych oraz zwiększają prawdopodobieństwo ich wykrycia.

IZ poprzez powszechne informowanie o przeprowadzonych kontrolach dąży do zniechęcenia beneficjentów do podejmowania działań o charakterze nadużyć finansowych.

Informacje dotyczące co najmniej zakresu najważniejszych wyników kontroli, jak również najważniejszych rodzajów wykrytych błędów w realizacji projektów będą zamieszczane na stronie internetowej www.rpo.warmia.mazury.pl.

Decyzja o zakresie, sposobie i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach odpowiedzialnych za te publikacje, podejmowana będzie przez Zespół ds. oceny ryzyka.

3.1.8 Szkolenia i podnoszenie świadomości w zakresie zwalczania nadużyć finansowych

Kompleksowe działania szkoleniowe mają na celu podnoszenie świadomości na temat nadużyć finansowych oraz odgrywają kluczową rolę w zapobieganiu wystąpienia nadużyć finansowych.

Szkolenia zarówno praktyczne jak i teoretyczne mają na celu zwiększenie świadomości kultury zwalczania nadużyć finansowych w instytucjach oraz mają pomagać w rozpoznawaniu przypadków podejrzeń nadużyć i na nie reagować.

IZ/IP organizuje szkolenia z zakresu identyfikacji i przeciwdziałania nadużyciom finansowym. Szkolenia obejmują wszystkich pracowników instytucji wdrażających RPO. Udział w szkoleniu mogą również wziąć osoby uczestniczące w ocenie merytorycznej wniosków o dofinansowanie (eksperti zewnętrzni). Zlecane szkolenia przez IZ/IP będą w pełni dostosowane do rzeczywistych potrzeb pracowników, z uwzględnieniem wykonywanych przez nich obowiązków.

Podnoszenie świadomości pracowników odbywa się również poprzez informowanie pracowników IZ/IP o przyjętych zasadach zwalczania nadużyć finansowych poprzez wewnętrzne systemy komunikacji (m.in. intranet, spotkania kadry kierowniczej, spotkania z pracownikami) w celu podniesienia świadomości w kwestii realizowanej przez IZ polityki zwalczania nadużyć finansowych.

Ponadto IZ/IP upowszechnia na swojej stronie internetowej dokumenty, które umożliwiają rozpoznawanie oznak nadużyć finansowych (tzw. sygnały ostrzegawcze wskazujące na nieuczciwe zachowanie):

- 1) wytyczne i zalecenia Komisji Europejskiej dotyczące przesłanek nadużyć finansowych dla EFRR, EFS, FS (nota COCOF Information Note on Fraud Indicators for ERDF, EFS and CF z 18.02.2009 COCOF 09/0003/00-EN),
- 2) *Zbiór anonimowych spraw OLAF – działania strukturalne*,
- 3) *Praktyczny przewodnik OLAF dotyczący konfliktu interesów*,
- 4) *Praktyczny przewodnik OLAF dotyczący wykrywania przerobionych dokumentów*.

3.2 Wykrywanie i zgłaszanie zidentyfikowanych nadużyć finansowych

Odpowiedzialność za dostrzeganie potencjalnych sygnałów nieuczciwej działalności i odpowiednie na nie reagowanie spoczywa na wszystkich osobach zaangażowanych w realizację RPO zarówno w IZ jak i IP (w zakresie swoich kompetencji).

Instytucje wdrażające RPO zobowiązane są brać pod uwagę wszelkie sygnały dotyczące podejrzenia wystąpienia nadużycia finansowego i podjąć stosowne kroki w celu zweryfikowania uzyskanej informacji. Informacje o podejrzeniu nadużycia finansowego mogą pochodzić z różnych źródeł, w szczególności mogą wynikać z:

- informacji przekazanych przez pracowników wdrażających RPO pozyskanych w trakcie wykonywania bieżących zadań bądź w wyniku przeprowadzonych czynności kontrolnych,
- informacji pozyskanych od instytucji zewnętrznych zarówno uczestniczących, jak i nieuczestniczących w procesie zarządzania i kontroli RPO np.: OLAF, UKS, NIK, organy ścigania i inne instytucje kontrolne),
- informacji pozyskanych od dowolnego podmiotu w formie informacji anonimowej, prasowej lub innej niepotwierdzonej informacji.

We wszystkich tych przypadkach IZ/IP (w zakresie swoich kompetencji) przeprowadza postępowanie sprawdzające w celu potwierdzenia otrzymanej informacji.

IZ/IP odpowiedzialne są za przyjmowanie zgłoszeń podejrzenia nadużyć finansowych. Na stronie internetowej IZ/IP zamieszczone są informacje na temat polityki zwalczania nadużyć finansowych w tym umożliwienie dokonania zgłoszenia zdarzenia o charakterze korupcyjnym. Instytucje te odpowiedzialne są za zweryfikowanie uzyskanych informacji w tym przekazywania zawiadomień do właściwych organów ścigania.

Zgodnie z art. 304 § 2 kpk pracownicy instytucji państwowych, którzy w związku ze swoją działalnością dowiedzieli się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu

są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuraturę lub policję. W celu wykonania powyższego obowiązku należy zabezpieczyć miejsce zdarzenia tak aby nie dopuścić do zatarcia, zniekształcenia śladów i innych dowodów popełnienia przestępstwa. Działania w praktyce polegać mogą na zabezpieczeniu dokumentów lub dowodu rzeczowego czynu. Zaniechanie przez pracowników wdrażających RPO obowiązku prawnego zawiadomienia o przestępstwie pociąga za sobą odpowiedzialność karną z art. 231 k.k.

IZ/IP zapewniają możliwość dokonywania anonimowych zgłoszeń podejrzenia wystąpienia nadużycia finansowego. Ta forma jest przeznaczona dla osób, które posiadają informacje o przestępstwie lub mają wiedzę mogącą przyczynić się do jego wykrycia, a jednocześnie chcą zostać anonimowe. W tym celu IZ/IP umożliwiają dokonanie zgłoszenia za pośrednictwem strony internetowej instytucji. Po otrzymaniu takiego zgłoszenia właściwa instytucja rozpoczyna działania wyjaśniające w celu zweryfikowania przekazanej informacji.

Osoby posiadające informacje o przestępstwie lub mające wiedzę mogącą przyczynić się do jego wykrycia mogą również bezpośrednio zgłosić na Policję, która podejmie czynności sprawdzające.

Z uwagi na to, iż każdy obywatel EU może poinformować OLAF o podejrzeniu nadużycia finansowego lub korupcji mających wpływ finansowy na interesy Unii Europejskiej, IZ/IP informują na swoich stronach internetowych wnioskodawców i beneficjentów RPO oraz inne podmioty, w jaki sposób mogą się skontaktować z tą instytucją w celu ewentualnego przekazania posiadanych informacji o podejrzeniu nadużycia.

Kontakt z OLAF może się odbywać we wszystkich oficjalnych językach UE za pomocą następujących dróg:

- 1) **Listownie na adres:** European Commission, European Anti-Fraud Office (OLAF), Investigations+Operations, B-1049 Brussels, Belgium.
- 2) **Za pomocą poczty elektronicznej** na adres: OLAF-COURRIER@ec.europa.eu.
- 3) **Telefonicznie** poprzez bezpłatną linię telefoniczną: <http://ec.europa.eu/anti-fraud>

Wszystkie szczegóły na temat możliwości kontaktowania się z OLAF znajdują się na stronie internetowej pod adresem: http://ec.europa.eu/anti_fraud/contact_us/index_en.html

Wraz z zawiadomieniem powinno się dostarczyć odpowiednie dokumenty na potwierdzenie zarzutów.

Potwierdzone podejrzenie nadużycia finansowego powinno zostać niezwłocznie zgłoszone do organów ścigania przez IZ/IP, na zasadach i warunkach wynikających z właściwych przepisów.

W przypadku, gdy podejrzenie nadużycia finansowego zostało zgłoszone do organów ścigania przez IP, jest ona również zobowiązana do powiadomienia o zaistniałym zdarzeniu niezwłocznie i w formie pisemnej IZ. Obowiązek ten dotyczy również informowania IZ o wszelkich dalszych czynnościach podejmowanych w sprawie przez organy ścigania.

Instytucja, która dokonała zgłoszenia do organów ścigania jest odpowiedzialna za podejmowanie wszelkich dalszych czynności związanych z dokonaniem zgłoszeniem, w szczególności podejmuje ona decyzję o złożeniu zażalenia w przypadku postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania.

Po wykryciu podejrzenia nadużycia finansowego i zgłoszeniu go zgodnie z właściwymi przepisami IZ/IP zapewniają pełną współpracę z organami ścigania i uruchamiają procedurę odzyskiwania przekazanych środków (zgodnie ze swoimi kompetencjami).

Informacja o każdym podejrzeniu nadużycia zostaje zgłoszona Komisji Europejskiej zgodnie z art. 122 rozporządzenia ogólnego w trybie bieżącym za pomocą systemu IMS.

IZ na bieżąco monitoruje postęp raportowanych spraw oraz na bieżąco informuje KE w formie uaktualniania informacji w raportach przekazywanych za pomocą systemu IMS.

Decyzją nr 3/2014 Przewodniczącego Międzyresortowego Zespołu do Spraw Zwalczania Nieprawidłowości Finansowych na Szkodę RP lub UE w dniu 7 listopada 2014 r. została powołana Grupa robocza do spraw przeciwdziałania nadużyciom finansowym w funduszach polityki spójności. Przedstawiciele IZ uczestniczą w posiedzeniach Grupy na zaproszenie Ministerstwa Rozwoju. Celem powołania Grupy jest m.in. wypracowywanie ogólnych warunków przekazywania danych dotyczących beneficjentów funduszy unijnych pomiędzy instytucjami zarządzającymi, a innymi instytucjami mającymi uprawnienia kontrolne oraz dochodzeniowo-śledcze, wypracowywanie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami oraz wzajemna wymiana wiedzy i doświadczeń.

Z inicjatywy Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie i Urzędu Kontroli Skarbowej w Olsztynie powstała Warmińsko-Mazurska Grupa robocza ds. przeciwdziałania nieprawidłowościom i przestępstwom na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej, a do współpracy przystąpiło łącznie dziesięć instytucji z Warmii i Mazur. Celem porozumienia tych instytucji jest wymiana doświadczeń, informacji i danych związanych z prawidłowym wdrożeniem programów UE oraz dystrybucją środków pochodzących z budżetu UE.

Do grupy roboczej ds. przeciwdziałania nieprawidłowościom i przestępstwom na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej z ramienia Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego oddelegowany został Dyrektor A.

3.3 Raportowanie i korygowanie

Po wykryciu podejrzenia nadużycia finansowego i zgłoszeniu go zgodnie z właściwymi przepisami IZ/IP (zgodnie ze swoimi kompetencjami) uruchamiają procedurę odzyskiwania przekazanych środków.

IZ/IP opracowują procedury odzyskiwania środków zgodnie z przepisem art. 207 ufp, dzięki którym będą mogły sprawnie odzyskiwać wydane środki będące potencjalnie przedmiotem

nadużyć finansowych. Procedury przygotowywane są z uwzględnieniem Wytycznych MliR w zakresie odzyskiwania nieprawidłowych wydatków.

W przypadku wystawienia jednej z przesłanek wskazanych w art. 207 ust. 4 ufp IZ/IP dokonuje zgłoszenia podmiotu podlegającego wpisowi do rejestru podmiotów wykluczonych prowadzonego przez Ministra Finansów zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie wykluczenia oraz procedurami określonymi w Instrukcjach Wykonawczych IZ/IP. W przypadku, gdy zgłoszenia dokonuje IP, jest ona również zobowiązana do powiadomienia o zaistniałym zdarzeniu niezwłocznie i w formie pisemnej IZ.

Po potwierdzeniu podejrzenia nadużycia finansowego przez właściwe organy ścigania IZ dokonuje oceny systemów kontroli (ich funkcjonowania, słabości i błędów) w obszarach wskazanych przez Zespół ds. oceny ryzyka.

W przypadku stwierdzenia błędów w funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli RPO Zespół ds. oceny ryzyka zobowiązany jest do przeprowadzenia oceny ryzyka w tym zakresie oraz opracowania mechanizmów kontrolnych ograniczających ryzyko do akceptowalnego poziomu.

Rozdział 4 Ocena ryzyka nadużyć finansowych

IZ przy udziale przedstawicieli IP (Zespół ds. oceny ryzyka) dokonuje okresowej lub bieżącej oceny ryzyka nadużyć finansowych. Ocena ta dokonywana jest za pomocą narzędzia do oceny ryzyka nadużyć finansowych, które ma za zadanie ułatwić dokonywanie oceny wpływu i prawdopodobieństwa wystąpienia określonych przypadków nadużyć finansowych.

W narzędziu zdefiniowano już zbiór zidentyfikowanych poszczególnych rodzajów ryzyk nadużyć finansowych, które należy poddać ocenie. Zespół ds. oceny ryzyka może modyfikować ten zbiór, w oparciu o inne znane rodzaje ryzyka dla konkretnych działań. Narzędzie zostało przygotowane w formie pliku Excel i obejmuje cztery kluczowe procesy w ramach czterech sekcji:

- 1) wybór wnioskodawców,
- 2) realizacja procesów,
- 3) poświadczenie wydatków i przekazywanie środków,
- 4) zamówienia publiczne, którymi IZ bezpośrednio zarządza (pomoc techniczna).

Szczegółowy opis i instrukcja korzystania z narzędzia do oceny znajduje się w załączniku nr 3 do niniejszych wytycznych.

4.1 Zespół ds. oceny ryzyka

Zespół ds. oceny ryzyka (dalej Zespół) składa się z przedstawicieli IZ i przedstawicieli każdej z IP funkcjonującej w ramach RPO. Powoływany jest uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, która określa również regulamin jego prac. Za udział w pracach Zespołu członkowie nie otrzymują wynagrodzenia.

Osoby powołane do prac Zespołu powinny posiadać wiedzę w zakresie obszarów ryzyka będących przedmiotem oceny. Na posiedzenia Zespołu mogą być również zapraszani przedstawiciele służb zajmujących się zwalczaniem nadużyć finansowych albo innych wyspecjalizowanych organów, które posiadają przydatną wiedzę specjalistyczną w omawianej dziedzinie.

Obsługę organizacyjną prac Zespołu zapewnia A ogólnie odpowiedzialna za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w ramach RPO.

Ocena nie może być dokonywana przez podmioty zewnętrzne, bowiem wymaga ona dobrej znajomości systemu zarządzania i kontroli RPO, a także wiedzy na temat beneficjentów programu.

Głównym zadaniem Zespołu ds. oceny ryzyka jest dokonywanie okresowej lub bieżącej oceny ryzyk nadużyć finansowych (załącznik nr 1 do niniejszych wytycznych) oraz przygotowywanie odpowiednich mechanizmów kontrolnych w tym zakresie. Ponadto do zadań Zespołu należy:

- ustalenie zakresu, sposobu i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach (komórkach, osobach) odpowiedzialnych za te publikacje,
- przygotowywanie planów szkoleń podnoszących poziom świadomości w zakresie nadużyć finansowych,
- analiza środków zapobiegających nadużyciom finansowym i wprowadzanie dodatkowych mechanizmów kontrolnych w tym zakresie,
- analiza mechanizmów zgłaszania nadużyć obowiązujących w IZ/IP.

Bez uszczerbku dla niniejszych wytycznych IP mogą dodatkowo powołać podzespoły ds. oceny ryzyka składające się z przedstawicieli właściwej IP, które dokonywać będą oceny ryzyka nadużyć finansowych w IP.

Zespół co do zasady dokonuje oceny nadużyć finansowych raz w roku, w terminie do 31 lipca za poprzedni rok obrachunkowy (pierwsza ocena odbyła się w roku 2015), zwanej oceną okresową. Podczas okresowej oceny podejmowane są także inne decyzje będące w zakresie zadań Zespołu.

Zespół może dokonywać bieżącej oceny w przypadku wystąpienia nowego przypadku nadużycia, zasadniczych zmian w procedurach lub kadrach IZ/IP, stwierdzenia potencjalnie słabych punktów systemu lub istotnych i nieprzewidzianych wcześniej elementów oceny ryzyka. Tryb przeprowadzenia oceny bieżącej przez Zespół ds. oceny ryzyka uregulowany jest w *Regulaminie prac Zespołu ds. oceny ryzyk nadużyć finansowych związanych z wdrażaniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020*.

Spotkania Zespołu są zwoływane przez Przewodniczącego Zespołu, w terminie co najmniej 21 dni przed planowanym posiedzeniem Zespołu. Obsługę organizacyjną prac Zespołu prowadzi komórka odpowiedzialna za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w IZ, tj. A.

Przed planowanym posiedzeniem Zespołu, jego członkowie mogą zgłaszać propozycję zmian do wstępnego porządku obrad m.in. w zakresie oceny ryzyka, która powinna podlegać ocenie i innych zagadnień związanych z nadużyciami finansowymi które powinny być przedmiotem prac Zespołu.

Z posiedzenia prac Zespołu sporządza się protokół, który stanowi dowód przeprowadzenia oceny ryzyka nadużyć finansowych przez IZ. W przypadku wykazania przez ocenę istnienia znacznego lub krytycznego poziomu danego ryzyka, w protokole znajdują się plany działania na tego typu sytuacje, w szczególności zawierające zalecane dodatkowe mechanizmy kontrole ograniczające ryzyko, osobę (komórkę/instytucję) odpowiedzialną za wprowadzenie dodatkowych mechanizmów kontrolnych oraz termin ich wprowadzenia.

4.2 Metodyka przeprowadzenia oceny

Stosowana przez Zespół metodyka oceny ryzyka nadużyć finansowych opiera się na pięciu podstawowych działaniach:

- 1) ilościowym określeniu ryzyka mogącego wystąpić przy określonym rodzaju nadużycia finansowego, w drodze oceny skutków i prawdopodobieństwa (ryzyko brutto),
- 2) ocena skuteczności stosowanych obecnie kontroli w celu ograniczenia ryzyka brutto,
- 3) ocena ryzyka netto po uwzględnieniu wpływu obecnych kontroli i ich skuteczności, czyli sytuacji w momencie dokonywania oceny ryzyka (ryzyko rezydualne),
- 4) ocena wpływu planowanych kontroli ograniczających ryzyko na ryzyko rezydualne,
- 5) określenie ryzyka docelowego, czyli poziomu ryzyka, które IZ/IP uważa za dopuszczalny po skutecznym wdrożeniu wszelkich mechanizmów kontrolnych.

W przypadku każdego rodzaju ryzyka ogólnym celem jest ocena ryzyka brutto wystąpienia danego przypadku nadużycia finansowego, a następnie określenie i ocena skuteczności działających kontroli ograniczających ryzyko wystąpienia nadużyć albo zapewnienie ich wykrywalności.

Po dokonaniu oceny Zespół otrzymuje bieżące ryzyko rezydualne. W przypadku gdy stopień ryzyka określono jako wysoki lub krytyczny, należy wprowadzić dodatkowe mechanizmy kontrolne ograniczające wystąpienie ryzyka.

Szczegółowy opis i instrukcja korzystania z narzędzia do oceny znajduje się w załączniku nr 3 do niniejszych wytycznych.

Załączniki

Załącznik nr 1 Rejestr zidentyfikowanych ryzyk nadużyć finansowych

Obszar	Nr ryzyka	Nazwa rodzaju ryzyka	Kogo dotyczy ryzyko
Wybór wnioskodawców (WW)	WW 1	Konflikt interesów wewnątrz komisji oceniającej.	IZ/IP/Wnioskodawcy
	WW2	Fałszywe deklaracje złożone przez wnioskodawców.	Wnioskodawcy
	WW3	Podwójne finansowanie.	Wnioskodawcy
Realizacja programu i weryfikacja działań (RPIWD)	RPIWD 1	Ukryty konflikt interesów lub łapówki i nielegalne honoraria	Beneficjenci/osoby trzecie
	RPIWD 2	Unikanie wymaganej procedury konkurencyjnej	Beneficjenci/osoby trzecie
	RPIWD 3	Manipulowanie przebiegiem procedury konkurencyjnej	Beneficjenci/osoby trzecie
	RPIWD 4	Zmowa przetargowa	osoby trzecie
	RPIWD 5	Nieuczciwe informowanie o cenach	osoby trzecie
	RPIWD 6	Manipulowanie zestawieniami poniesionych wydatków	osoby trzecie
	RPIWD 7	Niedostarczenie lub zastąpienie produktów	Beneficjenci/osoby trzecie
	RPIWD 8	Zmiana obowiązującego zamówienia	Beneficjenci/osoby trzecie
	RPIWD 9	Zawyżenie kwalifikacji pracowników lub zakresu wykonywanych przez nich czynności	Beneficjenci/osoby trzecie
	RPIWD 10	Nieprawdziwe koszty pracy	Beneficjenci/osoby trzecie
	RPIWD 11	Koszty pracy są nieprawidłowo przydzielane do poszczególnych projektów	Beneficjenci
Poświadczenia i płatność (PiP)	PiP 1	Niepełny / niewłaściwy proces weryfikacji zarządzania	IZ
	PiP 2	Niepełny / niewłaściwy proces poświadczania wydatków	IC
	PiP 3	Konflikty interesów wewnątrz IZ/IP	IZ/IP/Beneficjenci
	PiP 4	Konflikt interesów wewnątrz instytucji certyfikującej	IC/Beneficjenci
Zamówienia publiczne (ZP)	ZP 1	Unikanie wymaganej procedury konkurencyjnej	IZ/IP/osoby trzecie
	ZP 2	Manipulowanie przebiegiem procedury konkurencyjnej	IZ/IP/osoby trzecie
	ZP 3	Ukryty konflikt interesów lub łapówki i nielegalne honoraria	IZ/IP/osoby trzecie

Załącznik nr 2 Kodeks etycznego postępowania Pracowników wdrażających Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

1. Postanowienia ogólne

- 1) Kodeks określa standardy postępowania skierowane do wszystkich Pracowników wdrażających Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 bez względu na zajmowane stanowisko, wymiar etatu, czasu i miejsca pracy czy rodzaju wykonywanych zadań.
- 2) Pracownicy w ramach wykonywanych przez siebie obowiązków deklarują, że przestrzegają będą wysokich standardów etyki zawodowej, a w swoim działaniu kierować się będą takimi zasadami jak rzetelność, obiektywizm, odpowiedzialność i uczciwość.
- 3) Pracownicy mają obowiązek respektować wspólne wartości wyznawane przez Instytucję, a w szczególności politykę braku tolerancji dla nadużyć finansowych.

2. Konflikt interesów

- 1) Pracownicy powinni unikać sytuacji, które mogą prowadzić do powstania konfliktu pomiędzy interesem służbowym, a interesem prywatnym lub mogą być tak postrzegane.
- 2) Pracownik, który w ramach wykonywania swoich obowiązków ma podjąć decyzję w sprawie, której załatwienie lub rozstrzygnięcie może służyć jego osobistym interesom, powinien niezwłocznie poinformować o tym przełożonego oraz wyłączyć się od udziału w postępowaniu w tej sprawie.
- 3) W każdym przypadku, gdy Pracownik ma wątpliwości co do swojego zachowania lub postaw osób w swoim otoczeniu, może zwrócić się do bezpośredniego przełożonego. Pracownicy IZ dodatkowo mogą zwrócić się do Członków Zespołu ds. kodeksu etycznego, którego zadaniem jest m.in. udzielanie porad Pracownikom w sytuacjach wątpliwych etycznie.
- 4) Jeśli pracownik ma wątpliwości dotyczące danej sytuacji, może posłużyć się również pytaniami, które ułatwią podjęcie odpowiedniej decyzji:
  - Czy sytuacja ta jest zgodna z prawem i regulacjami wewnętrznymi?
  - Czy pozostaje ona w zgodzie z wartościami zawartymi w Kodeksie?
  - Czy stanowi ona naruszenie zasad postępowania przyjętych w Kodeksie?
  - Co pomyślałby o niej przełożony, kolega lub członek rodziny i jakiego zachowania by ode mnie oczekiwał?

- Jakie odczucia wywołuje u mnie to zdarzenie?
- Czy mieści się ono w katalogu przestrzeganych przeze mnie zasad?
- Co by było, gdyby ta sytuacja dotyczyła mnie? Jakie byłyby wtedy moje oczekiwania wobec zachowania innych osób?

3. Przyjmowanie prezentów

- 1) Przyjmowanie prezentów lub jakichkolwiek innych korzyści przez wszystkich Pracowników w związku z pełnioną funkcją lub wykonywanymi czynnościami służbowymi jest zabronione.
- 2) Przez prezent należy rozumieć wszelkie korzyści zarówno o charakterze finansowym jak i rzeczowym, które pozyskane zostały przez Pracownika w zamian za wykonanie przez niego określonych czynności.
- 3) Naruszenie powyższego zakazu może się wiązać z poniesieniem odpowiedzialności karnej oraz z sankcjami przewidzianymi w przepisach prawa pracy.

4. Informacje poufne

- 1) Pracowników obowiązuje zakaz ujawniania bez zezwolenia przełożonego informacji pozyskanych przy wykonywaniu czynności służbowych.
- 2) Naruszenie powyższego zakazu może się wiązać z sankcjami przewidzianymi w przepisach prawa pracy.

5. Obowiązek zgłaszania przypadków nadużyć

- 1) Pracownicy mają obowiązek poinformowania przełożonego, jeżeli mają uzasadnione podejrzenie nadużycia finansowego.
- 2) Pracownicy mają obowiązek poinformowania przełożonego, jeżeli mają uzasadnione podejrzenie, że inni pracownicy dopuścili się naruszenia obowiązków służbowych.
- 3) Pracownicy, którzy poinformowali o podejrzeniu nadużycia finansowego lub naruszeniu obowiązków służbowych, nie mogą podlegać z tego tytułu niesprawiedliwemu lub dyskryminującemu traktowaniu, zastraszaniu, działaniom odwetowym lub represjonowaniu. Wszelkie tego typu działania nie będą tolerowane przez IZ/IP.
- 4) Tożsamość Pracowników, którzy poinformowali o podejrzeniu nadużycia finansowego lub naruszeniu obowiązków służbowych, podlega na ich wniosek utajnieniu.

6. Pozostałe postanowienia

- 1) Pracownikom Instytucji nie wolno angażować się w działalność prywatną, która mogłaby w jakikolwiek sposób zakłócić wykonywanie obowiązków względem Instytucji, w szczególności mogłaby stać się przyczyną konfliktu interesów.

- 2) Pracownicy Instytucji powinni zapewnić właściwe wykonywanie wszystkich obowiązków poprzez zachowanie obiektywizmu, neutralności i uczciwości oraz dbanie o przejrzystość podejmowanych działań. W odniesieniu do wszystkich obowiązków służbowych pracownicy Instytucji powinni przestrzegać wszelkich zasad dotyczących unikania i zgłaszania konfliktów interesów, przyjmowania prezentów oraz tajemnicy służbowej.
- 3) Zalecane jest aby Pracownicy Instytucji kontaktowali się z wnioskodawcami /beneficjentami projektów drogą urzędową, unikając przekazywania informacji ustnie.

7. Postanowienia końcowe

- 1) Zadaniem kierowników Instytucji jest dopilnowanie, aby wszyscy pracownicy Instytucji, w tym nowo zatrudniani, byli pouczani o zasadach opisanych w niniejszym dokumencie. Należy prowadzić odpowiednią dokumentację takich pouczeń.
- 2) Kierownicy Instytucji oraz pozostali przełożeni są zobowiązani do zapobiegania, wedle możliwości, jakimkolwiek naruszeniom zasad opisanych w niniejszym dokumencie poprzez stosowanie:
  - a) odpowiednich środków organizacyjnych, w szczególności przez spełnienie zasady rozdziału kluczowych funkcji tj. wyboru projektów do dofinansowania, wypłacania środków beneficjentom, kontroli realizacji projektów oraz certyfikacji wydatków do Komisji Europejskiej,
  - b) instrumentów z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi (np. opisy stanowisk pracy, zakresy czynności, zasada „dwóch par oczu”, system ocen okresowych, analiza potrzeb szkoleniowych, niezapowiedziane kontrole).

Załącznik nr 3 Instrukcja Korzystania z narzędzia oceny ryzyka

1.1 INSTRUKCJA KORZYSTANIA Z NARZĘDZIA OCENY RYZYKA

Narzędzie obejmuje cztery kluczowe procesy w ramach czterech sekcji:

- wybór wnioskodawców (arkusz nr 1 w arkuszu kalkulacyjnym);
- realizacja projektów przez beneficjentów, ze szczególnym uwzględnieniem zamówień publicznych kosztów pracy (arkusz nr 2);
- poświadczanie kosztów przez IZ oraz płatności (arkusz nr 3);
- zamówienia dokonywane przez IZ / IP (arkusz nr 4).

Każdą z powyższych trzech sekcji obejmujących konkretne rodzaje ryzyka, ponumerowanych np. SR1, SR2 itp. poprzedza arkusz tytułowy z wyszczególnieniem wszystkich rodzajów ryzyka związanych z daną sekcją.

Uwaga: komórki oznaczone kolorem żółtym wypełnia zespół ds. samooceny

OPIS RYZYKA

W celu pomocy zespołowi, w narzędziu zdefiniowano pewną liczbę rodzajów ryzyka (wymienione są one w załączniku nr 1 do wytycznych). Te uprzednio zdefiniowane rodzaje ryzyka powinny być dostępne dla zespołu, ale w razie wskazania innych rodzajów ryzyka, można dodać nowe wiersze.

Pełny opis ryzyka można znaleźć na arkuszu tytułowym (odnośnie sekcji 2 i 4) lub w ramach konkretnych rodzajów ryzyka (sekcje 1 i 3).

Nagłówek kolumny	Wytyczne/Objaśnienie
Nr referencyjny ryzyka	Niepowtarzalny nr referencyjny ryzyka. Litery odnoszą się do sekcji, w których ryzyko zostało zidentyfikowane (SR = wybór beneficjentów, IR = realizacja i monitorowanie, CR = zatwierdzanie i płatność oraz PR = zamówienia udzielane przez IZ/IP), a cyfry to sekwencyjny nr identyfikacyjny.
Nazwa ryzyka	Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyka.
Opis ryzyka	Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyka.
Podmioty, z którymi wiąże się ryzyko (kogo dane ryzyko dotyczy)	Szczegółowe informacje nt. organów, w których znajdują się osoby lub podmioty uwikłane w nadużycia, np. instytucja zarządzająca, organy realizujące, instytucja poświadczająca, beneficjenci, osoby trzecie. Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyka.

Czy ryzyko ma charakter wewnętrzny (w obrębie IZ/IP), zewnętrzny, czy też jest wynikiem zmywy?	Szczegółowe informacje o tym, czy nadużycie ma charakter wewnętrzny (tylko w ramach IZ/IP), zewnętrzny (tylko w ramach zewnętrznych organów w stosunku do IZ/IP) lub czy jest wynikiem zmywy (w którą zaangażowanych jest kilka podmiotów). Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyka.

2. PIĘĆ KLUCZOWYCH KROKÓW SAMOOCENY

2.1. Ryzyko całkowite (brutto)

Ryzyko całkowite odnosi się do poziomu ryzyka **przed wzięciem pod uwagę planowanych lub istniejących** mechanizmów kontroli. Kwantyfikacja ryzyka zazwyczaj składa się z połączenia „**prawdopodobieństwa**” ryzyka – możliwości wystąpienia danego zdarzenia – oraz „**wpływu**” ryzyka – konsekwencji wydarzenia pod względem finansowym i pozafinansowym. Aby zapewnić spójność oceny, podczas ustalania prawdopodobieństwa należy określić **horyzont czasowy**, który w tym przypadku jest równy siedmioletniemu okresowi programowania.

Nagłówek kolumny	Objaśnienie		
Wpływ (skutki) ryzyka (BRUTTO)	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać z rozwijanego menu wpływ ryzyka od 1 do 4 w oparciu o spodziewane wpływ ryzyka w razie jego wystąpienia. Czynność wykonuje się zgodnie z następującymi kryteriami:		
		Reputacja	Wpływ na cele
	1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów
	2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano
	3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione
	4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Zagrożona realizacja celu strategicznego

Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka (BRUTTO)	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać z rozwijanego menu prawdopodobieństwo ryzyka od 1 do 4, w oparciu o spodziewane prawdopodobieństwo jego wystąpienia w siedmioletnim okresie programowania. Czynność wykonuje się zgodnie z następującymi kryteriami: 1 Praktycznie nigdy nie występuje 2 Rzadko występuje 3 Czasami występuje 4 Często występuje
Łączny wynik ryzyka (BRUTTO)	Komórka wyliczana automatycznie na podstawie danych wejściowych z pozycji Wpływ ryzyka i Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka. Podlega ocenie zgodnie z wynikiem całkowitym: – 1 – 3 – Dopuszczalne (zielony) – 4 – 6 – Znaczne (pomarańczowy) – 8 – 16 – Krytyczne (czerwony)

2.2. Bieżące kontrole ograniczające ryzyko

W narzędziu zdefiniowano określoną liczbę mechanizmów kontroli prewencyjnej. Zespół ds. ocen może dodać nowe wiersze, jeśli istnieją inne mechanizmy zapobiegające wystąpieniu danego ryzyka. **Czasami także mechanizm kontroli przypisany do pewnego ryzyka znajduje zastosowanie do innych rodzajów ryzyka – w takim przypadku mechanizmy mogą być kilkakrotnie powtórzone. Zadanie to można ułatwić poprzez utworzenie prostego odsyłacza do bieżących mechanizmów kontroli opisanych lub wymienionych w np. opisie systemu zarządzania i kontroli, procedurach biznesowych lub instrukcjach.**

Nagłówek kolumny	Objaśnienie
Nr referencyjny mechanizmu kontroli	Niepowtarzalny nr referencyjny mechanizmu kontroli. Liczby zostały sekwencyjnie przypisane do każdego rodzaju ryzyka, np. mechanizmy kontroli dla ryzyka SR1 zaczynają się od SC 1.1, a mechanizmy dla ryzyka IR2 – od IC 2.1. Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych mechanizmów kontroli.
Opis mechanizmu kontroli	Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych mechanizmów kontroli.
Czy działanie mechanizmu jest dokumentowane?	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym "Tak" lub "Nie" w kwestii dokumentowania działania mechanizmu kontroli. Na przykład dowód zatwierdzenia jest dokumentowany za pomocą podpisu, czyniąc mechanizm widocznym.
Czy mechanizm jest regularnie testowany?	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym "Tak" lub "Nie" w kwestii testowania działania mechanizmu kontroli. Testowanie odbywa się w ramach np. wewnętrznego lub zewnętrznego audytu, lub innego systemu monitorującego.

Stopień pewności o efektywności mechanizmu kontroli.	W oparciu o odpowiedzi na poprzednie pytania, zespół ds. oceny ryzyka powinien określić swój stopień pewności o efektywności mechanizmu w zakresie zmniejszania danego ryzyka (efektywność wysoka, średnia, niska). Jeśli mechanizm kontroli jest nieudokumentowany lub nie przetestowany, wtedy poziom pewności będzie niski. Z drugiej strony, jeśli mechanizm jest nieudokumentowany, wtedy jego przetestowanie także będzie niemożliwe.
Oddziaływanie połączonych mechanizmów kontroli na WPLYW ryzyka, z uwzględnieniem poziomu pewności.	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 wskazując, na ile jego zdaniem, zastosowane mechanizmy kontrolne ograniczyły możliwość wystąpienia ryzyka. Mechanizmy kontroli wykrywające nadużycia finansowe zmniejszają wpływ nadużyć poprzez ukazanie, że mechanizmy kontroli wewnętrznej działają.
Oddziaływanie połączonych mechanizmów kontroli na PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA ryzyka, z uwzględnieniem poziomu pewności.	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 wskazując, na ile jego zdaniem, zastosowane mechanizmy kontrolne ograniczyły prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka. Mechanizmy kontroli wykrywające nadużycia tylko pośrednio zmniejszają prawdopodobieństwo wystąpienia nadużycia.

2.3. Ryzyko rezydualne (netto)

Ryzyko rezydualne odnosi się do poziomu ryzyka **po wzięciu pod uwagę** oddziaływania wszelkich **istniejących** mechanizmów kontroli i ich efektywności, tj. do sytuacji bieżącej.

Nagłówek kolumny	Objaśnienie															
Wpływ (skutki) ryzyka (NETTO)	Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich istniejących mechanizmów kontroli od wpływu ryzyka BRUTTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna: <table><tr><th></th><th>Reputacja</th><th>Wpływ na cele</th></tr><tr><td>1</td><td>Ograniczony wpływ</td><td>Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów</td></tr><tr><td>2</td><td>Mały wpływ</td><td>Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano</td></tr><tr><td>3</td><td>Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów</td><td>Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione</td></tr><tr><td>4</td><td>Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów</td><td>Zagrożona realizacja celu strategicznego</td></tr></table>		Reputacja	Wpływ na cele	1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów	2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano	3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione	4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Zagrożona realizacja celu strategicznego
	Reputacja	Wpływ na cele														
1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów														
2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano														
3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione														
4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Zagrożona realizacja celu strategicznego														

Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka (NETTO)	Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich istniejących mechanizmów kontroli od prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka BRUTTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna: 1 Praktycznie nigdy nie występuje 2 Rzadko występuje 3 Czasami występuje 4 Często występuje
Łączny wynik ryzyka (NETTO)	Komórka wyliczana automatycznie na podstawie wartości z pozycji Wpływ ryzyka i Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka. Podlega ocenie zgodnie z wynikiem całkowitym: – 1 – 3 – Dopuszczalne (zielony) – 4 – 6 – Znaczne (pomarańczowy) – 8 – 16 – Krytyczne (czerwony)

2.4. Plan działania ukierunkowany na wdrożenie skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć

Nagłówek kolumny	Objaśnienie
Zaplanowane, dodatkowe mechanizmy kontroli	Pełny opis zaplanowanych/funkcjonujących mechanizmów kontroli i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć.
Osoba odpowiedzialna	Należy wskazać osoby odpowiedzialne (lub funkcję) w zakresie zaplanowanych mechanizmów kontroli. Osoby te powinny wyrazić zgodę na wzięcie odpowiedzialności za mechanizm, a także jego wdrożenie i skuteczne funkcjonowanie.
Termin wdrożenia	Należy określić termin wdrożenia nowego mechanizmu kontroli. Osoba odpowiedzialna powinna zgodzić się na ten termin. Jest ona odpowiedzialna za wprowadzenie nowego mechanizmu w wyznaczonym terminie.
Oddziaływanie zaplanowanych, dodatkowych mechanizmów kontroli na WPŁYW ryzyka	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 wskazując na ile jego zdaniem zaplanowane mechanizmy kontroli ograniczają wpływ ryzyka.
Oddziaływanie zaplanowanych, dodatkowych mechanizmów kontroli na prawdopodobieństwo WYSTĄPIENIA ryzyka.	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 wskazując na ile jego zdaniem zaplanowane mechanizmy kontroli ograniczają prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka

2.5. Ryzyko docelowe

Ryzyko docelowe odnosi się do poziomu ryzyka **po wzięciu pod uwagę** oddziaływania wszelkich **istniejących i zaplanowanych** mechanizmów kontroli.

Nagłówek kolumny	Objaśnienie															
Wpływ (skutki) ryzyka (DOCELOWEGO)	Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich zaplanowanych mechanizmów kontroli od wpływu ryzyka NETTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna: <table><tr><td></td><td>Reputacja</td><td>Wpływ na cele</td></tr><tr><td>1</td><td>Ograniczony wpływ</td><td>Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów</td></tr><tr><td>2</td><td>Mały wpływ</td><td>Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano</td></tr><tr><td>3</td><td>Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów</td><td>Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione</td></tr><tr><td>4</td><td>Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów</td><td>Cel strategiczny zagrożony</td></tr></table>		Reputacja	Wpływ na cele	1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów	2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano	3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione	4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Cel strategiczny zagrożony
	Reputacja	Wpływ na cele														
1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów														
2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano														
3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione														
4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Cel strategiczny zagrożony														
Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka (DOCELOWEGO)	Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich istniejących mechanizmów kontroli od prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka BRUTTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna: 1 Praktycznie nigdy nie występuje 2 Rzadko występuje 3 Czasami występuje 4 Często występuje															
Łączny wynik ryzyka (DOCELOWYGO)	Komórka wyliczana automatycznie na podstawie danych wejściowych w pozycji Wpływ ryzyka i Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka. Podlega ocenie zgodnie z wynikiem całkowitym: – 1 – 3 – Dopuszczalny (zielony) – 4 – 6 – Znaczne (pomarańczowy) – 8 – 16 – Krytyczne (czerwony)															